

Nr 166.

Av herr **Petrén m. fl.**, om utredning rörande vetenskaplig forskning beträffande arbetet och arbetsplatsens förhållanden.

En fortgående produktionshöjning har ägt rum i näringslivet i takt med rationaliseringarna. Samtidigt ha många förhållanden undergått förändringar inom arbetslivet. Mycket har ändrats till det bättre, men nya krav ha också ställts på arbetskraften och dess handhavande. En rad problem ha vidare aktualiserats i samband med den fulla sysselsättningen. Den har inte bara inneburit den jämna och goda sysselsättning vi eftersträva, utan har ibland slagit över i en överfull sysselsättning. Särskilt åren närmast efter andra världskriget ha vi haft perioder av en överrörlighet på arbetsmarknaden, som alltjämt är mycket svårbemästrad på flera industriorter. Detta är ett allvarligt och produktionshämmande problem, som ytterligare försvåras av bostadsbristen.

Den arbetskraft som för speciellt tung industri, t. ex. bruken, stått till buds har ofta varit ungarlar (svenskar eller utlänningar), som ryckts loss från hemorten och anställdts i en tätortsindustri. De ha ofta lämnat en värdefull primärgrupp (by- eller familjegemenskapen), som ersatts av den mindre värdefulla sekundärgruppen (de tillfälliga kamraterna i baracken, på arbetet etc.). Omflyttningen har hos många skapat en rotlöshet och en intresselöshet, som menligt inverkat på intresset och ansvaret för arbetet och samhället. Arbetets rationalisering har i en del fall lett fram till mera intresseväckande och ansvarskrävande arbetsuppgifter, men återigen i andra fall skapat sådana arbetsuppgifter att en nedvärdering av arbetet blivit den mänskliga reaktionen. Trots förbättringar på arbetsplatsen då det gäller hygien, sociala anordningar och en demokratisk anda, äro förhållandena många gånger icke arbetsbefrämjande, vilket den aktuella trivseldebatten är ett uttryck för. Och verkningarna avspeglar sig i produktionen.

Frånvarofrekvensen och olycksfallssiffrorna tala sitt tydliga språk. Varje år inträffa ca 300 000 st. olycksfall. De direkta och indirekta kostnaderna för dem beräknas uppgå till omkr. 300 miljoner kronor per år. Endast $\frac{1}{4}$ av dessa olycksfall anses bero på bristande tekniska skydd, medan $\frac{3}{4}$ anses bero på de anställda själva. Här måste de psykologiska orsakerna spela en väsentlig roll. I de fall där specialiseringen drivits mycket långt kan människan utsättas för ensidiga förslitningar. Det ständiga upprepningsarbetet kommer i många fall att anstränga ögon och nerver. Yrkessjukdomar som

skrivkramp, epykondolit, yrkesmyalgi, neuralgi bli mer framträdande. Neuroserna synas ha ökat och kunna ligga bakom många kroppssjukdomar.

Den mänskliga faktorn är försummad i arbetslivet, därför att de tekniska och ekonomiska faktorerna länge varit ett förstahandsintresse och de mänskliga faktorerna icke tillräckligt beaktats. Följden har blivit, att människan trots alla framsteg icke funnit »melodien» i arbetet, att de som konstruera maskiner och arbetsformer icke alla gånger tänkt på att taga tillräcklig hänsyn till människan och hennes djupt liggande behov och att arbetsledningen icke får henne med sig i arbetet, därför att den icke känner hennes reaktioner och kan tillräckligt väl förutse hur de bli i olika situationer. Det brister många gånger i en djupare förståelse för människan på arbetsplatsen. Därtill kommer bristande kunskap om sammanhangen mellan människans beteende på arbetsplatsen och hennes relationer i samhället samt hennes allmänna uppträdande som en följd av konstitution och uppfostran (arv och miljö). Dessa psykologiska och sociologiska problem behöva utredas och kunskap meddelas.

Några större industrier i vårt land ha på egen hand försökt att med psykologiskt och socialt skolad folk lösa sina personella problem. Deras insats kan dock endast bli av mera begränsad och konjunkturbetonad karaktär samt behöver stöd av en inhemsk arbetsforskning. De amerikanska universiteten ha särskilda fakulteter för Human Relations (mänskliga relationer) och Job Relations (arbetsförhållanden), som samarbeta med företag och utbilda arbetsledning samtidigt som ett forskningsarbete utföres. Utländsk litteratur i arbetsforskning har efter kriget börjat stimulera intresset för dessa frågor även i vårt land.

Delproblemen inom arbetsforskning ha på sina håll börjat tagas upp för utredning. Institutet för folkhälsan sysselsätter sig huvudsakligen med yrkeshygieniska frågor, högskolorna i Stockholm och Göteborg samt universiteten i Lund och Uppsala ägna sig i första hand åt psykoteknik, då det gäller praktisk psykologi men även åt viss sociologisk forskning. Arbetsledareinstitutet har en industripsykologisk avdelning, vid Stockholms Handelshögskola har tagits upp frågor i samband med arbetsledning och företagsorganisation. Vissa medicinska forskare ha sedan länge sysslat med problem som rör arbetsplatsens hälsovård och arbetshygien. Det skulle vara mycket värdefullt med en samordning av den arbetsforskning som för närvarande utföres på olika håll samt att få resultaten bearbetade till hjälp för näringslivet och dess anställda, individen och samhället till nytta. Det bör härvid även prövas lämpligheten av att helt eller delvis sammanföra arbetsuppgifterna på detta område till ett institut för arbetsforskning.

Den vetenskapliga forskningen rörande arbetslivets förhållanden bör utgöra ett viktigt stöd för utbildning av personalkonsulenter och personaltjänstemän. Behovet av sådana tjänster gör sig alltmer gällande inom arbetslivet,

det privata såväl som det offentliga. Frågan om personaltjänstemännens utbildning bör bli föremål för ingående prövning.

Med hänsyn till ovanstående synpunkter få vi härmed hemställa,
att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller att en sakkunnig kommitté tillsättes för att utreda, i vilken omfattning arbetet och arbetsplatsens förhållanden nu äro föremål för vetenskaplig forskning, och hur en sådan på lämpligaste sätt bör främjas och samordnas.

Stockholm den 25 januari 1951.

Folke Petré.

John Björck.

Sven Em. Ohlon.

Axel Andersson.

Åke Holmbäck.
